

Akademia
Górnictwo-Hutnicza
w Krakowie
Katedra Elektroniki

Technika mikroprocesorowa

Instrukcja 2

Pętle i instrukcje kontroli przepływu programu

Autor: Paweł Russek

Tłumaczenie: Marcin Pietroń

<http://www.fpga.agh.edu.pl/tm>

ver. 19/03/15

1. Wstęp

1.1. Zakres laboratorium

Głównym celem instrukcji jest zapoznanie się z instrukcjami assemblera, które kontrolują przebieg programów w mikroprocesorze. Instrukcje te pozwalają na implementację pętli programowych oraz rozgałęzień warunkowych. W dalszej części laboratorium pokazany zostanie sposób realizacji podprogramów w kodzie procesora AVR.

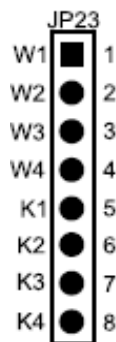
1.2. Materiały

- Instrukcja I laboratorium z techniki mikroprocesorowej.

2. ZL2AVR – informacje dodatkowe.

2.1. Klawiatura

Na płytce laboratoryjnej dostępna jest klawiatura matrycowa 4x4. Jeżeli określony przycisk jest naciśnięty, to wtedy odpowiadająca mu kolumna (K1-K4) połączona jest z odpowiadającym mu wierszem (W1-W4).

Zwora JP3 umożliwia zmianę funkcjonalności klawiatury. Jeżeli jest ona zwarta, to funkcjonalność jest ograniczona do obsługi czterech przycisków (S1, S5, S9, S13). W takim przypadku naciśnięty przycisk wymusza stan niski na sygnałach odpowiadającym liniom wierszy (W1..W4).

Ważne

Płyta ZL3AVR nie posiada zewnętrznych rezystorów podciągających. Dlatego wymagane jest użycie w tym celu wewnętrznych rezystorów procesora AVR, które można aktywować w przypadku użycia danego portu jako wejścia. Funkcję rezystorów podciągających (ang. Pull-up) realizuje się to za pomocą ustawienia na '1' odpowiednich bitów rejestru *portx*.

2.2. Przygotowanie zestawu do laboratorium

1. Połącz LEDy z portem A na płytce ZL3AVR.
2. Połącz sygnały klawiatury W1, W2, W3, oraz W4 do wybranych 4 pinów portu B na płytce ZL3AVR.

3. Zamknij zworę JP3 jumper aby ograniczyć funkcjonalność klawiatury do czterech przycisków (S1, S5, S9, S13).
4. Podłącz płytkę ZL3AVR do zasilania i do komputera.

3. Operacje na rejestrach wejścia/wyjścia

3.1. Porty wejścia/wyjścia

AVR w obudowie z 40 końcówkami posiada cztery porty wejścia/wyjścia (patrz instrukcja 1). Są to porty A, B, C i D. Przed użyciem porty te należy odpowiednio skonfigurować wejście lub wyjście. Każdy port posiada skojarzony z nim rejestr wejścia *pinX*, wyjścia *portX* oraz rejestr kierunku przesyłania danych *ddrX*. Poniższa tabela przedstawia adresy i opisy rejestrów dla portów A i B procesora AVR Atmega.

Register name	Memory space Address (for sts, lds instructions)	I/O address (for in, out instructions)	Usage
porta	\$3b	\$1b	output
ddra	\$3a	\$1a	direction
pina	\$39	\$19	input
portb	\$38	\$18	output
ddrb	\$37	\$17	direction
pinb	\$36	\$16	input

3.2. Rejestr DDRx

Porty mogą być użyte jako wejście lub wyjście. Rejestry *ddrX* używane są do ustawienia kierunku pracy danego portu. Aby ustawić dany port wyjściem należy zapisać wartość *0b11111111* do *ddra*. Aby ustawić port jako wejście należy wpisać zera do rejestru *ddrX*. Aby odczytać stan pinów wejścia czytamy rejestr *pinX*. Aby ustawić końcówki portu skonfigurowanego jako wyjście nadpisujemy rejestr *portx*.

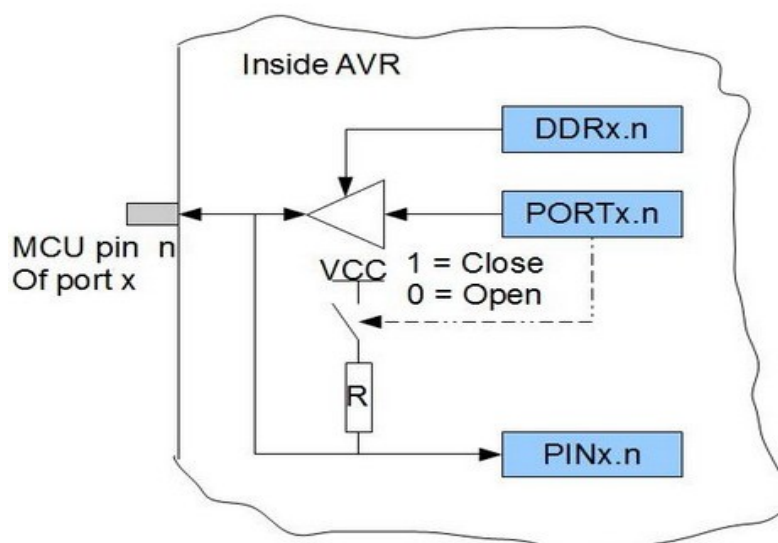

Diagram blokowy przedstawiony poniżej pokazuje schemat pojedynczej końcówki

wejścia/wyjścia. Można zauważyć, iż rejestr *portX* może zostać użyty do skonfigurowania rezystora wewnętrznego procesora jako rezystora podciągającego. Aby użyć danego portu jako wejście, to w przypadku braku zewnętrznego rezystora podciągającego, rejestr *portX* należy wypełnić jedynkami. Aby odczytać dane z pinów portu wejścia/wyjścia czytamy rejestr *pinX*, natomiast aby zapisać dane na wyjście piszemy do rejestru *portX*.

3.3. Ładowanie danych z przestrzeni pamięci danych – instrukcja LDS

Instrukcja *Lds* pozwala na przesłanie zawartości z przestrzeni adresowej pamięci danych do rejestru ogólnego przeznaczenia (r0-31). Źródłem przesyłania danych jest cała przestrzeń SRAM, czyli mogą to być rejestry wejścia/wyjścia, komórka pamięci SRAM lub rejestr ogólnego przeznaczenia (adresy od 0x00 do 0x1f).

lds Rr, K ; load into register Rr the contents of the location K.
; 0 ≤ r ≤ 31
; k is an address between \$0000 to \$FFFF

Przykład:

lds r10, 0x38; load address \$38 (port B) value into r10 register

3.4. Instrukcja odczytu rejestru wejścia/wyjścia

Instrukcja *In* pozwala na przesłanie zawartości rejestru wejścia/wyjścia do rejestru ogólnego przeznaczenia

in Rr, P ;load the value of I/O location P to register Rr(r=0..31, P=0..63)

Uwaga

Instrukcja *In* odnosi się do rejestrów wejścia/wyjścia adresując je poprzez ich adres bezwzględny w przestrzeni wejścia/wyjścia. Przykładowo instrukcja *in r20, 0x16* załaduje zawartość pod lokacją o adresie \$16 w przestrzeni pamięci wejścia/wyjścia (adres ten widziany jest w całej pamięci danych jako \$36) do rejestru *r20*.

3.5. In vs. lds

Jak wspomniano wcześniej, instrukcji *Lds* można użyć do przesłania danych do rejestru ogólnego przeznaczenia z dowolnej lokacji w pamięci. Oznacza to, że możemy pobrać dane z rejestrów wejścia/wyjścia. Instrukcja *in* ma następujące zalety względem operacji *lds*:

1. *Lds* wykonuje się w dwóch taktach zegara, *in* zajmuje jeden takt.
2. *In* jest instrukcją dwu-bajtową, natomiast *lds* cztero-bajtową.
3. W przypadku *In* możemy używać nazw rejestrów wejścia/wyjścia zamiast adresów w pamięci.
4. Instrukcja *in* jest dostępna we wszystkich procesorach rodziny AVR, *lds* nie jest wspierana we wszystkich.

3.6. Czytanie z portu wejścia/wyjścia

Przykład:

Reading the value of port B

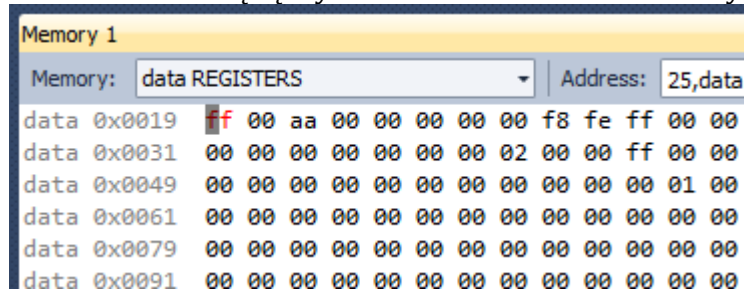
```
ldi r16, $ff    ; load immediate r16<= 0xFF
out $18, r16    ;writing ones(r16=0xFF) to portb value register to pull-up port registers
ldi r16, $00
out $17, r16    ;writing zeros to ddrb register to set input direction
in r16, $16     ;reading pinb value into r16 registers.
```

Ćwiczenie 2.1

1. Otwórz projekt w Atmel Studio. Można skorzystać z wcześniej skończonego projektu.
2. Napisz program, który czyta z portu B (przyciski) i wysyła tą wartość do portu A (ledy). Użyj instrukcji *rjmp* aby zakończyć program instrukcją skoku do samej siebie.
3. Przekrokuje program używając narzędzia AVR Debugger. Użyj opcji 'Memory:data REGISTERS', aby zobaczyć wartości rejestrów skojarzonych z portami wejścia/wyjścia w trakcie wykonywania programu.

Uwaga

Można wymusić zmianę zawartości pamięci danych w czasie kiedy wykonywanie programu jest wstrzymane. W tym celu należy wpisać nowe wartości w oknie "Memory". Zmienione wartości będą wyświetlane w kolorze czerwonym.

4. Zaprogramuj procesor i uruchom program.
5. Zachowaj program w pliku 'buttons_2_port.asm' w celu późniejszego wykorzystania w toku dalszych ćwiczeń.

4. Operacje bitowe

Asembler procesora AVR dostarcza instrukcje umożliwiających operacje na poszczególnych bitach rejestrów 8-bitowych. Instrukcje te są szczególnie użyteczne, gdy w toku działania programu potrzebne jest ustawienie lub wyzerowanie pojedynczego bitu rejestru a wartość pozostałych bitów jest nieznana i ma pozostać niezmienną.

4.1. Instrukcja ustawiania bitu w rejestrach wejścia/wyjścia (*sbi*)

Instrukcja *sbi* (*Set Bit in I/O register*) ustawia wyszczególniony bit w rejestrze wejścia/wyjścia. Instrukcja operuje na rejestrach wejścia/wyjścia (numeracja od 0 do 31).

sbi A, b ;Set bit *b* in an I/O register *A* $0 \leq A \leq 31, 0 \leq b \leq 7$

Example

Example:

sbi \$12,7 ;Set bit 7 in Port D

4.2. Instrukcja zerowania bitu w rejestrach wejścia/wyjścia (*cbi*)

Instrukcja *cbi* (*Clear Bit in I/O register*) zeruje wyszczególniony bit w rejestrze wejścia/wyjścia. Instrukcja operuje na rejestrach wejścia/wyjścia (numeracja od 0 do 31).

cbi A, b ; Clear bit *b* in I/O register *A* $0 \leq A \leq 31, 0 \leq b \leq 7$

Example:

cbi \$12,7 ; Clear bit 7 in Port D

Ponadto assembler AVR dostarcza instrukcje bitowe, które sprawdzają stany poszczególnych bitów rejestrów wejścia/wyjścia i w zależności od wartości danego bitu pomijają kolejną instrukcję programu. Są to instrukcje *sbis* i *sbic*.

4.3. Instrukcja Skip if Bit in I/O Register Cleared (*sbic*)

Instrukcja sprawdza czy dany bit jest wyzerowany, następnie w przypadku spełnienia tego warunku nie wykonuje kolejnej instrukcji programu. Instrukcja operuje na rejestrach wejścia/wyjścia (numeracja od 0 do 31).

sbic A, b ; Test bit *b* in I/O register *A* $0 \leq A \leq 31, 0 \leq b \leq 7$

Przykład:

wait: sbic \$18,1 ;Skip next inst. if bit 1 in port b is zero

rjmp wait;

nop ;Continue (nop instruction means 'do nothing' – no operation)

4.4. Instrukcja Skip if Bit in I/O Register Set (*sbis*)

Instrukcja sprawdza czy dany bit jest ustawiony, następnie w przypadku spełnienia tego warunku nie wykonuje kolejnej instrukcji programu. Instrukcja operuje na rejestrach wejścia/wyjścia (numeracja od 0 do 31).

sbis A, b; Test bit *b* in I/O register *A* $0 \leq A \leq 31, 0 \leq b \leq 7$

Przykład:

sbis \$18, 2; Skip next inst. if bit 2 in Port B is set

sbi \$1b, 2; Set bit 2 in port A

nop ; Continue (nop- no operation)

4.5. Dyrektywa **.INCLUDE**

Dyrektywa *.include* pozwala na dodanie programu znajdującego się w innym podanym pliku. (podobnie jak dyrektywa *#include* w języku C). W celu użycia predefiniowanych nazw (np. nazw rejestrów) należy dołączyć dyrektywę *include* plik (*m32def.inc*).

.include "m32def.inc"

Przykład z użyciem nazw rejestrów:

1. *sbis portb, 2* ; Skip next inst. if bit 2 in port B is set
2. *sbi porta, 5* ; Set bit 5 in port A
3. *out portb, r16* ; Copy r16 to portb
4. *out ddrb, r16* ; Copy r16 to port B direction register
5. *sbic porta, 1* ; Skip the next inst. if bit 1 in port A is zero
6. *in r16, pinb* ; Reading port B value into r16 register.

Ćwiczenie 2.2

1. Przypisz przyciskowi S1 pojedynczą diodę LED. Napisz program, który testuje stan przycisku na porcie B i włącza lub wyłącza diodę w zależności od sprawdzanego stanu.
2. Użyj instrukcji *sbis/sbic*.
3. Przekrokuje program za pomocą narzędzia AVR Debugger.
4. Uruchom i przetestuj program na procesorze AVR
5. Zachowaj program jako 'button_2_led.asm'

5. Pętle w assemblerze procesora AVR

5.1. Rejestr statusowy AVR

Rejestr statusowy SREG to 8-bitowy rejestr potocznie zwany rejestrem flag. Poniższy rysunek prezentuje rysunek z wyszczególnionymi nazwami bitów tego rejestru.

Bit	7	6	5	4	3	2	1	0
SREG	I	T	H	S	V	N	Z	C

Bity C, Z, N, V, S oraz H to tzw. flagi warunkowe. Każda z nich może być wykorzystana do realizacji skoku warunkowego. W instrukcji zostanie przedstawione użycie flagi Z (flaga zero). Flaga ta oznacza, iż poprzednia instrukcja (ostatni, która modyfikuje tę flagę) dała wynik zero. Jeżeli wynik wykonania instrukcji jest zero wtedy flaga jest ustawiana ($Z=1$), w przeciwnym razie zerowana ($Z=0$).

5.2. Instrukcja Decement (*dec*)

Instrukcja odejmująca wartość jeden od zawartości rejestru Rd i zachowująca wynik operacji

w rejestrze Rd, Rd: Rd ≤ Rd-1.

dec Rd; 0 ≤ d ≤ 31

5.3. Instrukcja skoku w przypadku nierówności (*brne*)

Instrukcja *brne* (*Branch if not Equal*) używa flagi zero w rejestrze statusowym. Instrukcja *brne* może być użyta w następujący sposób:

```
ldi Rn, count ; load Rn with the loop count
back: ..... ; Start of the loop
        ..... ; Body of the loop
        dec Rn ; Decrement Rn, Z=1 if Rn=0
        brne back ; Branch to label back if Z=0
```

Przykład

```
ldi r17,$ff ; Load a constant (loop count) in r17
delay: nop
        nop
        dec r17 ; Decrement r17
        brne delay ; Branch if r17 <> 0
```

5.4. Pętle zagnieżdżone

Jak zostało pokazane powyżej maksymalny licznik pętli może mieć wartość 255 (ograniczony jest rozmiarem rejestru). Aby zrealizować pętle o większej liczbie obiegów można zastosować pętle zagnieżdżone. W takim rozwiązaniu używamy dwóch rejestrów aby przechowywać 16-bitowy licznik pętli.

Przykład:

```
ldi r16,10 ;outer loop count 10
outter_loop: ldi r17,20 ;inner loop count 20
inner_loop: nop ; any instructions within the loop
        dec r17
        brne inner_loop ;repeat it 20 times
        dec r16
        brne outter_loop ;repeat it 10 times
```


6. Inne instrukcje AVR

6.1. Instrukcja skoku w przypadku równości (*breq*)

Instrukcja *breq* (*Branch if Equal*) testuje flagę zero (Zero Flag (Z)) a następnie dokonuje rozgałęzienia (skok względny jeżeli bit jest ustawiony).

breq k ; $-64 \leq k \leq +63$

6.2. Instrukcja Increment (*inc*)

Instrukcja dodająca wartość jeden do zawartości rejestru Rd i zachowująca wynik operacji w rejestrze Rd, Rd: $Rd \leftarrow Rd + 1$.

inc Rd ; $0 \leq d \leq 31$

6.3. Instrukcja porównania (*cp*)

Instrukcja *cp* (*Compare*) wykonująca porównanie zawartości dwóch rejestrów (nie zmienia zawartości rejestrów). Jedynie wartość rejestru statusowego może ulec zmianie. Instrukcje warunkowe (*breq*, *brne*) mogą zostać użyte po tej instrukcji.

cp Rd, Rr ; $0 \leq d \leq 31, 0 \leq r \leq 31$

Example

```
ldi r16, $13      ;Initialize r16=$13
ldi r17, $00      ;and r17=$00
loop: nop         ;do something useful
inc r17           ;increment r17 value
cp r16, r17       ;and compare with r16
brne loop         ;loop until r17 < $13 – repeat loop $13 times
stop: rjmp stop
```

Ćwiczenie 2.3

1. Utwórz nowy plik 'mod_cnt.asm'
2. Napisz program, który inkrementuje wartość wyświetlaną za pomocą diod LED (wartości od 5 do 14). Użyj pętli zagnieżdżonych w celu realizacji opóźnień (diody powinny się zaświecać co 1 sekundę). Przyjmij jeden takt zegara na jedną instrukcję i częstotliwość taktowania 1MHz.
6. Przekrokuje program za pomocą narzędzia AVR Debugger.
7. Uruchom i przetestuj program na procesorze AVR.

7. Instrukcje skoków programowych

Skok względny (relative jump) to skok dla którego adres skoku jest obliczany względem aktualnej wartości licznika programu (program counter) – $PC \leq PC + k$. Skok krótki to taki skok dla którego długość mniejsza jest niż 64 słowa (słowo=dwa bajty) – $-64 \leq k \leq +63$. Instrukcje takie jak : rjmp, brne oraz breq to skoki krótkie o adresie względnym. Instrukcje ze skokiem krótkim to operacje 2-bajtowe. Adres podany ze skokiem krótkim to zawsze adres względny. Jeżeli adres ten jest większy od zera skok ten jest wykonywany wprzód w przeciwnym razie w tył.

7.1. Instrukcja długiego skoku (jmp)

Skok długi jmp to skok bezwarunkowy, którego adresem docelowym może być każda lokacja z przestrzeni adresowej pamięci procesora AVR (4M). Jest to 4-bajtowa instrukcja.

jmp k ; $0 \leq k < 4M$

7.2. Instrukcja skoku względnego (rjmp)

Skok względny w przestrzeni adresowej z zakresu $PC - 2k + 1$ i $PC + 2k$. Dla procesorów z pamięcią nie przekraczającą 4K słowa (8K bajtów) operacja ta może zaadresować całą pamięć z dowolnej lokacji programu.

rjmp k ; $-2k \leq k < 2k$

Ćwiczenie 2.4

Czasami do realizacji programu potrzebna jest implementacja długich skoków warunkowych.

W celu ich realizacji wymagane jest połączenie warunkowych krótkich skoków ze skokami długimi. Kroki ćwiczenia:

1. Utwórz nowy plik 'mod_cnt_jmp.asm'.
2. Skopiuj i zmodyfikuj program 'mod_cnt.asm' w taki sposób aby zrealizować długi skok warunkowy. Należy zastosować odpowiednią kombinację skoków: warunkowego krótkiego i bezwarunkowego długiego.